

Cyflwynwyd yr ymateb hwn i ymgynghoriad y [Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg](#) ar [Flaenoriaethau'r Chweched Senedd](#)

This response was submitted to the [Children, Young People and Education Committee](#) consultation on [Sixth Senedd Priorities](#)

CYPE SP 20

Ymateb gan: Gwennlian Griffiths, Prif Swyddog Ymgysylltu, Coleg Cymraeg Cenedlaethol

Response from: Gwennlian Griffiths, Chief Engagement Officer, Coleg Cymraeg Cenedlaethol

Beth yn eich barn chi yw'r prif flaenoriaethau neu'r materion y dylai'r Pwyllgor eu hystyried yn ystod y Chweched Senedd? Os oes modd, nodwch eich barn o ran sut y gallai'r Pwyllgor fynd i'r afael â hyn.

What do you consider to be the main priorities or issues that the Committee should consider during the Sixth Senedd? Where possible, please set out your view about how the Committee could address them.

Thema 1: Addysg oedran ysgol | Theme 1: School-age education

- Hyfforddi athrawon Cymraeg

O ystyried pwysigrwydd sicrhau cyflenwad digonol o athrawon i strategaeth Cymraeg 2050 y Llywodraeth, mae'r prinder o dros 300 o athrawon cynradd a 500 o athrawon uwchradd yn destun pryder mawr i'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol a nifer o unigolion a sefydliadau eraill gan gynnwys Comisiynydd y Gymraeg, Dyfodol i'r Iaith ac UCAC. Mae'r [cynllun newydd](#) a gyhoeddwyd gan y Llywodraeth yn mis Gorffennaf sy'n amlinellu'r hyn fyddant yn ei wneud yn ystod 2021-26 i wireddu miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 yn cydnabod bod sicrhau cyflenwad digonol wedi bod yn her ond nid ydym yn hyderus bod yr ymyraethau sydd mewn lle ar hyn o bryd yn ddigon i weddnewid y sefyllfa. Serch hynny, rydym yn croesawu'r cyfeiriad at y ffaith bod y Llywodraeth yn datblygu cynllun 10-mllynedd ar gyfer cynyddu nifer yr athrawon Cymraeg a chyfrwng Cymraeg a gwella sgiliau ieithyddol y gweithlu addysg er mwyn gallu diwallu anghenion lleol pob sir yn unol â'u CSGAau. Er na chyhoeddwyd manylion pellach ar hyn eto, mae'r cyfeiriad at "ehangu rôl y Coleg" i'w groesawu. Cyflwynwyd sawl papur i'r Llywodraeth dros y deunaw mis diwethaf ynglŷn â'n pryderon am y maes hyfforddi athrawon a'n deisyfiad i dderbyn rôl mwy sylweddol

wrth gynllunio ar gyfer hyfforddi athrawon Cymraeg. Mae gallu'r Coleg i weithredu a chael effaith yn y maes hwn yn gyfyngedig ar hyn o bryd gan mai dyma'r unig faes o fewn addysg uwch lle nad oes gan y Coleg rôl o ran cynllunio a chefnogi darpariaeth. Rydym wrthi'n trafod gyda'r Llywodraeth sut y mae modd datblygu'n cyfrifoldebau yn y maes hwn gan fod gennym y profiad, yr arbenigedd a'r ewyllys i'w cefnogi nhw a Chyngor y Gweithlu Addysg wrth iddynt weithredu eu dyletswyddau statudol yn y maes.

- Bil Addysg Gymraeg

Edrychwn ymlaen at gynnal trafodaethau maes o law gyda'r Llywodraeth ynglŷn â'r Bil Addysg Cyfrwng Cymraeg a materion yn gysylltiedig â'r Coleg.

Thema 2: Addysg bellach ac addysg uwch | Theme 2: Further and higher education

- Addysg bellach, prentisiaethau ac addysg uwch

Fel y nodwyd uwchlaw, mae'r Coleg wedi croesawu'r [cynllun newydd](#) a gyhoeddwyd gan y Llywodraeth yn mis Gorffennaf eleni sy'n amlinellu'r hyn fydd y Llywodraeth yn ei wneud yn ystod 2021-26 i wireddu miliwn o siaradwyr Cymraeg a dyblu'r defnydd dyddiol o'r Gymraeg erbyn 2050. Mae'r gydnabyddiaeth oddi fewn i'r ddogfen i rôl allweddol y sector ôl-orfodol a'r ffaith bod y Coleg yn bartner creiddiol i'r Llywodraeth i'w croesawu yn fawr iawn. Mae'r ymrwymiad oddi mewn i'r cynllun i ddarparu cyllid ychwanegol dros bum mlynedd i'r Coleg er mwyn ehangu darpariaeth Cymraeg a dwyieithog yn y sectorau addysg bellach, prentisiaethau ac addysg uwch yn ddatblygiadau allweddol.

Ers derbyn cyfrifoldeb dros ddatblygu'r Gymraeg a dwyieithrwydd yn y sector ôl-16 dros ddwy flynedd yn ôl, cyllideb fach sydd wedi bod gan y Coleg i weithredu yn y maes er gwaetha'r angen dybryd i fuddsoddi yn y maes os ydym o ddifri am weld newid ar lawr gwlad lle nad oes traddodiad o ddysgu cyfrwng Cymraeg a dwyieithog. Daeth y Llywodraeth o hyd i £810,000 ar gyfer blwyddyn ariannol 2021-22 er mwyn cychwyn ar y gwaith o gynyddu nifer y staff a'r tiwtoriaid sy'n gallu dysgu trwy gyfrwng y Gymraeg ac yn ddwyieithog yn y colegau yn y meysydd blaenoriaeth, sef iechyd a gofal, gwasanaethau cyhoeddus a gofal plant. Croesawyd y cyllid ychwanegol ar gyfer colegau addysg bellach, ond er mwyn gallu parhau i fuddsoddi yn y meysydd hyn, ymestyn i feysydd eraill megis amaeth, twristiaeth a hamdden, adeiladwaith, busnes a chelfyddydau perfformio, a datblygu prentisiaethau Cymraeg

a dwyieithog, bydd y Coleg yn cyflwyno cais i'r Llywodraeth am gyllideb o £1.9m ar gyfer 2022-23 a £3.25m ar gyfer 2023-24.

Mae'r Coleg wedi bod yn weithredol yn y maes addysg uwch ers degawd bellach ac mae sefyllfa'r Gymraeg yn y sector wedi ei drawsnewid o ganlyniad. Mae'r ddarpariaeth sydd ar gael i fyfyrwyr bellach yn eang ac mae nifer y darlithwyr sy'n dysgu trwy gyfrwng y Gymraeg wedi cynyddu'n sylweddol. Gwelwyd cynnydd sylweddol yn nifer y myfyrwyr oedd yn astudio rhan o'u gradd trwy gyfrwng y Gymraeg yn ystod pum mlynedd cyntaf y Coleg ond yn dilyn toriad yn y gyllideb yn 2016, a chynnydd yn y nifer o fyfyrwyr o Gymru sy'n dewis astudio mewn prifysgolion tu allan i Gymru, ni welwyd yr un cynnydd ers hynny. Mae'r Coleg o'r farn bod modd denu cynulleidfaoedd newydd at y Gymraeg yn y sector addysg uwch ac rydym wrthi ar hyn o bryd yn datblygu cynlluniau cyffrous i'r perwyl hwnnw. O ganlyniad i sefyllfa ariannol heriol y prifysgolion, bydd buddsoddiad ychwanegol gan y Llywodraeth yn allweddol er mwyn cyflawni'r cynnydd ac, ar yr un pryd, gwarchod y pynciau a'r ddarpariaeth Gymraeg a dwyieithog sydd eisoes yn bodoli.

□Datblygu gweithlu iechyd a gofal dwyieithog

Mae'r [gwerthusiad](#) a gyhoeddwyd yn ddiweddar o *Mwy na Geiriau* (strategaeth Llywodraeth Cymru i sicrhau gwasanaethau Cymraeg yn y maes iechyd, gwasanaethau cymdeithasol a gofal cymdeithasol) yn tanlinellu maint yr her sy'n wynebu'r Llywodraeth a'r Byrddau Iechyd os am sicrhau bod gwasanaethau ar gael i'r cyhoedd yng Nghymru yn ddidramgwydd yn eu dewis iaith. Tra bod yr adroddiad yn dangos bod rhywfaint o gynnydd wedi digwydd ers cyhoeddi'r strategaeth yn 2012, yn enwedig yn y maes addysg uwch o ganlyniad i fuddsoddiad gan y Coleg Cymraeg, mae'r adroddiad hefyd yn nodi bod angen cryn dipyn o waith a ffocws yn lleol ac yn genedlaethol er mwyn gwireddu'r saith nod gwreiddiol.

Mae Byrddau Iechyd ar draws Cymru yn adrodd bod recriwtio gweithlu dwyieithog yn her ac felly mae datblygu rhagor o gyfleoedd hyfforddi dwyieithog yn y sector ôl-16 a'r sector addysg uwch yn flaenoriaeth i'r Coleg dros y blynyddoedd i ddod.

Addysg a Gwella Iechyd Cymru (AaGIC/HEIW) yw'r corff sy'n gyfrifol am gynllunio a datblygu gweithlu'r GIG yng Nghymru ac mae ganddo gyllideb sylweddol at y pwrpas hwn. Mae'r Coleg yn cydweithio gydag AaGIC, ond dymuna'r Coleg sefydlu perthynas strategol gydag AaGIC er mwyn cytuno ar dargedau a nodau addas a datblygu cynlluniau pwrpasol i gynyddu sgiliau Cymraeg a dwyieithog gweithlu'r gwasanaeth iechyd yng Nghymru. Dymuna'r Coleg weld cynllun o'r fath yn cynnwys ymrwymiad i gynnwys ymwybyddiaeth iaith fel rhan greiddiol a safonol o hyfforddiant pob darpar ymarferydd iechyd a gofal yng Nghymru a thargedau clir yn cael eu gosod o ran y nifer o hyfforddeion fydd yn cofrestru ar ddarpariaeth dwyieithog ar draws yr holl gyrsiau iechyd bob blwyddyn. Byddai angen i AaGIC

adnabod cyllideb addas i gefnogi prifysgolion gyflawni hyn. Mae hyn yn gweddu i [Strategaeth y Gweithlu Iechyd a Gofal](#) gan AaGIC a Gofal Cymdeithasol Cymru a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2020.

- Bil Addysg Drydyddol ac Ymchwil (Cymru)

Roedd y Coleg yn falch o gael y cyfle i ymateb i'r ymgynghoriad ar y Bil Addysg Drydyddol ac Ymchwil (Cymru) drafft yn ystod y pumed Senedd. Mae sicrhau bod y corff newydd, yn ogystal â'r sector ôl-orfodol gyfan, yn ymrwymo i gydweithio gyda'r Coleg mewn modd effeithiol a strategol er mwyn cefnogi'r nod o gynyddu a hyrwyddo darpariaeth Gymraeg a dwyieithog yn allweddol. O'i sefydlu mewn modd addas, mae'r Comisiwn arfaethedig yn cynnig cyfle ar gyfer sicrhau hyn ac ategwyd y pwyntiau hyn yn yr [ymatebion a dderbyniwyd](#) i'r ymgynghoriad ar y bil drafft.

Thema 3: Iechyd a lles, gan gynnwys gofal cymdeithasol (i'r graddau y maent yn ymwneud â phlant a phobl ifanc) | Theme 3: Health and well-being, including social care (as they relate to children and young people)

Thema 4: Plant a phobl Ifanc | Theme 4: Children and young people

